

<https://www.fotografya.gen.tr/TR,1334/comevler.html> <https://www.fotografya.gen.tr/issue-15/comevler.html>

CAM EVLERİN KADINLARI

Handan TUNÇ

Fotoğraflar: Tuğrul Çakar

**"Fotoğraf, bizim dünyadaki yokluğumuzu kabul etmek yoluyla,
Dünyanın varlığını korur."(1)
Stanley Cavell**

Bedenlerini görüntülerde unutup gitmişler. Benliklerini yanlarına almışlar mı? Yoksa sanatçı, unutulmaları toplayıp bu bedenlerin içine mi yerleştirdi? Bedenlerin bize sunduğu, sanatçıya emanet bırakılmış yaşantılar mı? Bedenin aktif bir kendilik olarak algılanmasının belgeleri mi? Tutkunun temellendirdiği haz duygusuyla, günahkârlık kâbusumuzun ürettiği suçluluk duygusu arasında sıkışıp kalmış bedenlerimiz, sanatın estetik kutsaması ile aklanabilmesinin olanakları mı sunuluyor bu görüntülerde.

Öteki tarafından ayırdına varılan, gözlenen, dikkatle incelenen, tepeden tırnağa süzülen beden bir anda benliğinden alınıp, ötekinin nesnesi haline gelir. Benlik, hem kendisi hem ötekinin nesnesi olan bedenle yaşamak zorundadır artık. Öteki hem benliğimi benden çalan, hem benliğini bana teslim edendir.

Sanatçı, böyle bir varlık çatışmasını duyumsatmaktan öte, her gün kendine başka var olma nedeni üretmek zorunda olan, bedenlerini yitirmiş benliklerin anlam arayışlarındaki sonuçsuz çabalarının ürettiği hüznü paylaşmak istemiş olabilir mi?

Öykülerden kendini uzak tutarak sıradanlaşmaya önlem almak isteyen modern ve modern sonrası sanat ekolleri, oluşturdukları insanüstü görüntü dili ile belki öykülerden kurtuldular.

Biçimsel ve soyut görme biçimlerini işleyerek de olsa modernite, görsel savunma mekanizmalarını rasyonalize etmeyi başardı. Teknolojik olarak yayılan görüntü, çevremize mesafe koymanın, dünyayla doğrudan bağlantı kurmanın ürkütücülüğünden kendimizi uzak tutmanın, yalıtmanın modern bir yolu biçiminde gelişti. Gerçekliği giderek görüntü dünyamızdan çıkarırken, gerçeklik kavramımızda yön değiştirmeye başlamış görünüyor.

" Bu gün, fotoğraf- sonrası döneme girerken imgesel ve gerçek arasındaki varlıksal farkların telafi edilmez kırılmalıyla, Kartezyen düşlerin trajik çöküşüyle bir kez daha yüzleşmemiz gerekmektedir." (2)

Gerçek dünyadaki göndergelerden bağımsız, tekno-kültürün yarattığı görüntü kurgulayıcıları, naif gerçekliğe inanmamamız gerektiği konusunda bizi ikna etmeye çalışırlar. Bu bir tür insanın kendisinden kurtulmasının da yolu olarak önerilir.

Oysa ne çok yaşam vardır, görüntünün henüz fotoğraf olduğu dönemlere ait. Görüntünün sanatsal bir dil olduğu günlerden kalma...

Tuğrul Çakar'ın görüntülerinden sızan yaşamlar, görmenin katmanlarında anlam serüvenine çıkmış izleyicisine, birçok öykü anlatıyor. Bunların çoğunda dişil beden ritüellik güzelliğinin içeriğini tartışan, bedenin bir kader olarak inkârına dayanan dünyalardan ulaşan, anonim bir seslenişin titişimini bulmak, belki de dişil evrenin trajik öyküsünü duyumsamak olası.

Öykü şöyle başladı:

Evrenin efendisiydi eril. Onun sadık kölesi olan dişil, efendisinin gözlerinin içine bakarak, elini uzatıp yüreğinden ve usundan birer parça koparıp aldığı günlerden, pazar kültürü labirentlerine sürülüp, benliğini kaybettiği günlere kadar, gizdüşleriyle yaşantıları, zamanı birbirleriyle barışık bölüştüler. Aldığı iki parçayla yeniden biçimlendirdiği ikinci eril, sevinin ustası Denizi Arayan Adamdı. Dişilin düş zamanlarına inşa ettiği tapınakta sanatın çanları çalıyor, bitimsiz estetiğin şarkıları yükseliyordu.

Dişil rüzgârdı. Bir gün seslenmek istedi Denizi Arayan Adama... Ödünç aldı Denizi Arayan Adamın dilini. O'nun dünyasının sözcükleri yoktu. Anımsanmayan bir şarkının ılık sesiydi rüzgârın dili. Bir defalık ödünç aldığı sözcüklerden yaşantılandırılmış bir masalı anlatmaya başladı:

" Seninle yalancı gülümsemeler ve anlamsızlık ürkekliğiyle, kaçınılmaz yalnızlığım ya da tekil alınıyım üzerine söyleşmeyeceğim. Sözcükleri anlam kesinliği içine hapsedip, onları eril zekânının küçük araçları olarak görmeye başladığınızdan bu yana, küçük baloncuklar yaratıp seninle özgürce söyleştiğim anlar oldu. Soluğumla büyüttüğüm balonlardan tek sözcük sızmıyordu, ne sana ne öteki yaşantılara... Artık baloncuklar delindi. Etrafa dağılan seslenişlerimi topladım. Yeniden sadece kendi yakarışlarımı duyabileceğim kendi tepeme

tırmanıp, gök tanrılarının tanıklığında kendimle söyleyeceğim. Düşünce evimin mekânlarından mantığı çıkardım. Dışarıya açılan düzayak kapılarımı kapattım. Düşünce evime girmek isteyecek düşçüler için küçük pencerelerimi araladım. Düşünce evimin merdivenlerinden çıkarken derece derece arıyorum, gündelik yaşamdan. Sokak satıcılarını çıkardım sevilerimden. Düşünce evimin mahzenine inmek, arzularımızın dünyayı yeniden inşa edeceğine ilişkin düşlerin koridorlarında kaybolmak, mutluluk adlı hazinenin peşine düşmek... Çıkmak ve inmek; düşünce evimin merdivenlerinden... Yersel ve göksel olanı bir birine bağlamak, özenli bir örümcek ustalığıyla...

Paylaştığımız sanısıyla, zamanın gerçekliğini yitirdiği dünyamızda, ancak kendi yarattığımız düşdostlarımızla söyleşebiliyoruz. Yalnızlığımız karşılığında verilebilen tek avuntu bu olmalı. Geçmişin bize ulaştırdığı her yıkıntı, kendi geçmişimizden gizemli bir soluk ulaştırır. Bir yaşam sınırlara doğru ne kadar zorlanırsa o ölçüde gerçek ve vazgeçilmez oluyor. Bu sınırların zorlandığı zamanlarda çoğunlukla kendimizi ifade etmeyi tehlikeli buluruz. Biliriz ki bütün sevinçlerimizin, zevklerimizin bedelini öderiz. Unuttuklarımızın hesabını vermek, dünyanın dengesini korumak adına, bize düşer. Bir haz titreyişi bile binbir buruklukla örtülür. Dünyanın diğer yarısının kibirli yükselişi için, yüreklerimize doğru eğilmiş kafalarımız suçluluklarının utancını sunarlar.

Hiç yaşanmamış, hiç söylenmemiş, hiç yazılmamış gibi yapmayı dilediğimiz yaşam tarihimiz, hangi çirkinliğimizi bir tümsek oluşturmadan örtüp saklayabildi? İlerlemek ve büyümek için, kendi etrafında bükülen salyangozlara benziyorsunuz. O görkemli kabuklarınızdan artık daha sık çıkmalısınız. Bizim solgun gecelerimiz sizi ürkütmemeli. Denizi Arayan Adam; yıkıntının efsanesini sana anlatmalıyım. Bir gün sığınağınızı terk etme zamanı geldiğini anladığınızda, kendi ördüğü ağın kusursuzluğunda çırpınan, dişi örümceğe anlatman için. Zaman kendisini böyle bölümlüyor. Dünle bu gün arasında, terkedilmiş salyangoz kabukları ve örümcek ağlarının kalıntıları iz bırakıyor...

Bizim yazgı saydığımız, çoğunlukla en değerli yetimizdir. Boşa harcadık hüznümüzü. Cezbetmek için ölümün enerjisini kendine mal eden bizlerin, yapar göründüğümüz yanlış, kendimize acıyabilmektir. Oysa adını koyamadığımız bu utançtan daha erdemli 'merhamet' yaratamadık.

Ufku hiç bir yerinde ışık özlemi kalmadı. Ne çağrınızın ne yüreğinizin sesini duyduk. Ölümün yavaşlığında istemi ve zamanı barındıran yaşam bilgeliğini sizden satın aldık. Gözyaşlarımızın karşılığında... Artık ilişkilerimizin doğasını, evrenin tatlı rengini aramamız gerekmiyor, bundan böyle... Yararsızlık yok artık, arzuda yok. Bir çocuğun ağlayışındaki telaşlı soluk alış inandırabilirdi bizi bir gün, yaşantılarımızın çoktan karartılmış olup, yüreğimizin gölgeden öte bir şey olmadığına... Bizden sakınılmış, bütün zamanlarda var olma hazzı. Kat kat bilgi ve erdem duvarları örülmüş, hüznün, acının, özlemin bahçelerine biz artık yeni mevsim beklemiyoruz.

Yazgımızın ruhumuzdan sıyrılıp gitmesini sessizce izliyoruz. Uygarlığın yasalarıyla düzenlediğiniz evrende, boşlukta duruyor edimlerimiz. İnsansal olmaktan uzak, kendine göre

karanlık, bir sözdizimine göre izliyor birbirlerini yapıp etmelerimiz. Güç taleplerimiz yok. Belleğimiz taç yaprakları veriyor mevsimsiz.

Ateş ve toprak ölümcül karşıtlık... Su sızıyor aralarından olmazlık ülkesine doğru. Uygur kodla ürettiğimiz inanışların, peşine takıldığımız doğruların, yazdığımız 'bir arada' yaşama reçetelerinin, düzmece barış şarkılarının karmaşasında dünü yitirdik. Bugünü eksik kılan düne ait her tanığı ve belgeyi yok ettik. Dün kurgusal totemlerin, garip bir sürüngen gibi, tek yöne ilerleyen zamanın yer aldığı eskimiş bir anlatı. Dün, yüzleri yandan, gözleri karşıdan bakan eski Asur kabartmaları gibi bakmakta şimdi bize... Zamanın elektrikli sandalyede öldürülmesinden çıkar sağlayanlar, geleceğin de boşlukta yitip gitmesini arzuladılar. Çünkü onlar biliyorlardı:

"Eğer her şey geçmişte sonsuza kadar saklanıyorsa, geçmişin bir parçası yaparak kalıcılaştırmayı arzuladığımız şeyi bugün seçmemiz önemlidir. Yaşamın gizi budur: geleceğin hiçliğinden bir şeyleri koparıp, 'geçmişte olmaya' taşıyoruz. Dolayısıyla insan sorumlulukları, 'geleceğin eylemciliğine' bireyin gelecekte olasılıkları seçmesine ve geçmişin iyimserliğine, bu olasılıkları geçmişin sığınağına aktararak gerçekliklere dönüştürmeye dayanır."(3)

Çekildi yaşantımızdan yavaş yavaş geçmiş ve gelecek. Soyundu zaman, gızdüşün topraklarından mermer bir kayıkla yola çıkıldı, olmazlıklar ülkesine doğru... Çekildi deniz, son bulduk, yenildik...

Elma kurtlarını kutsayan yakın dönem tanrıların, dişiyi sinsi bir asalaklık, kayıtsız bir tür evcillik, içine hapsedtiler. Toplumsal yaşantının koruyucu sıcaklığında, yapay bir insancılığın solgun ışığına çöreklenen, yarı açık gözleriyle, hak ettikleri güzellikleri mırıldanan, incecik küflü tünellerinde, mücevher kutularında korunmaya alındıkları yanılsamasıyla soluk alan dişiler... Doğru iynin ancak, kötünün özgürleşmesiyle çıkacak çatışmada geriye kalanın iyi olduğu öğrenmekte geciktiler.

Sevmek, aklımızın adımlarını engelleyen saldırgan sarmaşığa dönüştü. Onları budamayı öğrenmeliyiz. Bilincimizin labirentlerinde defalarca kendimizi yitirdik. Çıkış kapılarının ardında duran korkularımızdı. Artık çıkmalıyız, korkularımızın üstüne basarak, ayaklarımız kavruluncaya dek güneşte koşmalıyız. Zamana hendek açan deliyle, keşişin buluşması sağlanmalı. Kanı çekilmiş oyuncular olarak, zamanın içinde şişirme roller oynamaya zorlanırsınız. Evrenin perdesi güvelenmiştir ve deliklerden artık sadece hayaletler görünüyor. Bütün gelecek düşlerinin sayıklama ya da sahtekârlık gibi görüldüğü can çekiştiren çağlar ortasında dogmaların bando sesinde artık yürümeyeceğim.

Zamanın kaçınılmaz yok ediciliğine direnmek, bizim bir atık su kanalında kokuşmuş pek çok döküntüyle, yarına ulaşma çabalarımızı güçlendirdi. Ödev ölümün bir provasıymış gibi ağırlaştı. Bu günün yaşamı yarının ölümü tarafından sömürgeleştirilmiş. Güz öykünmesi yüzlerimiz sarı

ufka doğru çevrilmiş, boy sırasına girmiş ölümlerimizin yürüdüğü bir sonraki gün batımını izliyor.

Artık yolculuğa çıkmalıyız. Yeni keşifler ya da deneyimler için değil; amaçsızca kendi topraklarımızdan yavaşça uzaklaşmak için. Yeni varolma ya da olmama biçimini bulmak için yolculuğa çıkmalıyım. Bedenlerimizin nerede olduğunu bilememekten yorgun düşeceği uzaklıkta olan yerlere doğru... İnsanın başkalarında aradığı; yolculuklardaki gibi, kendi topraklarımızdan uzaklaşmak değil mi? Gecenin gelmesiyle ışığın odadan çekilmesi gibi, kendi benliğimizden elimizi çekmeliyiz. İnsanın kendi yaşamı karşısında kayıtsız kalmasının daha gerçek biçimini denemeliyiz. Kendimizi sevecek ve kabul edecek gücümüz kalmadı. Öyleyse 'ben' tanımlarımızı değiştirmeliyiz. Kendi kapılarımızı çarparak çıkıp gitmeliyiz. Tanımadığımız değerler borsasının geçerli olduğu, bize ait olmayan düşlerin görüldüğü yerlere gitmeliyiz.

Tatlı düş ülkesinde bıraktığımız, geçek adını, gözlerini, bedenini unuttuğumuz, allak bullak sevdalarımızın, olabilir bir umuda açılacak penceresi yok.

Denizi arayan adam, gizli durur söylenmemiş büyük şeyler kısa şiirlerde bilirsin, 'lekesi çıkmıyor düşlerin döküldüğünde bir tenin üstüne' Azizler hala cüzzamlıları püyor olabilirler. Cüzzamlıların aziziöpme zamanı geldiğinde, yeni bir zaman başlayacak, başka uzamlarda, insan anlayışının türün anlayışında o yırtıcı iç olgunlaşması, geçerli tek gerçek olacak. Rüzgârla denizin yerküredeki öyküleri, başka bir dünyanın mitsel geçmişini tamamlayacak..."

Daha anlatılabilecek kaç öykü vardır görüntülerin kuytularında saklanmış... Sanatçı, hangi yöntemle olursa olsun, nesnesini anlamlı bir biçime dönüştürürken, ürettiği her şeyle kendisini üretir. Bu kendi kendini üretilişte 'ben' dışlaştırılır. Mekânı, formu, zamanı kendileme çeşitli düzeylerde gerçekleşir. Kendilerini bir gücün bir imgenin ortaya koyduğu aktif bir yaşantı ya da bir süreç olarak üretirler. Sanatçının doğayı, varoluşu ve kendi algılama biçimlerinin geçirdiği her değişim aşamasında, mekânı, formu, zamanı, yaşantıyı kendileme yöntemi değişmiştir. Her kendilenen anlam, maddeleşmiş ve içinde oluşan edimle biçimlenen bir görüntü evrenine dönüşmüştür.

Bütün yaratıcı etkinliklerin amacı, biçimin nasıl yaratıldığı ve nasıl etki oluşturduğunu söylemek değil, o etkiyi yaratmaktır. Sanatçı bazen maddesel olanı vurgulayarak, kalıcı yapılara yönelirken, bazen de ölümlü bir varlık olma gerçekliğini yadsıyarak, kendinden sonra yaşamı sürdürecektir bir işaret oluşturmaya, başka bir deyişle maddesiz olanı, maddeleştirmeye çalışır.

İnsanın biçimlendirme etkinliğine toplumsal bir süreç olarak bakıldığında, insan düşünce etkinliklerinin sadece dünyanın yorumlanmasıyla yetinmemesi, bunların dünyayı değiştirmeleri

amacıyla yönlendirildiğini, özellikle sanatçının alt bilincinde dünyayı değiştirmek idesinin hep saklı durduğunu söyleyebiliriz.

Yapılandırılmış bir biçim olarak fotoğraf, dünyanın üzerinde denetimsiz olan ve değer kısmını olduğu gibi bırakırken bir kısmını biçimlendirmeye karar verdiğimiz bir parçasıdır. İçerik ise, biçim üzerinde istek belirten aynı dünyanın bir parçasıdır. Biçim üzerinde isteği olan herhangi bir şey biçimin içeriğini belirler. Biçim somut bir nesne gibi değil de yapıcısının yaşam deneyimlerini yansıtan eylem, insan kişiliğini uyaran onu etkili, verimli ve yaratıcı bir davranışa yönelten bir güç olarak görebiliriz.

Biçim yapımı bir ilişkilendirme tasarımıdır. Başlangıçta görüntünün biçimlendirilmesi olarak anlaşılan fotoğraf, geçekte diyalektik bir karşıtlık içinde görüntünün dışında kalan dünyayı biçimlendirir.

Sanatçı, yaşam etkinliğinin kendisini, isteğinin ve bilincinin nesnesine dönüştürür. Yaratıcı insanın bilinçli bir yaşam etkinliği vardır. Sanat ürünleri, insanların kendi yaşam sürecini, tarihsel konumunu, bir tarih nesnesi olarak kendini gerçekleştirme olanaklarını, yaşamın hedeflerini, geleceğe yönelik istem ve umutlarını, beklentilerini, düş kırıklıklarını canlandırıp, yansıtmasını, yeniden kurgulanmasını ya da karşıtını var etmeyi olanaklı kılan biçimlerdir.

Tuğrul Çakar' ın yapılandırılmış görüntülerinde, insanın türsel bir varlık olarak, taşıdığı gizilgüçlerin belli tarihsel andaki gelişmişlik düzeyi, bu düzeyin içerdikleri tüm çelişkilerle birlikte yansıtmakla kalmaz, toplumun ulaştığı gelişmişlik düzeyinden kaynaklanan umutlar, beklentiler, arzular istekler, özlemler, kendini aldatmalar, düşünce ve seziler, irade ve dürtüler de içerilirler. Görüntüler; bir yandan özgül toplumsal süreçlerin ürünleridir, öte yandan bir özerklik vurgusuyla toplumun karşısında eleştirel bir konum bulmalarına neden olan, bir gerçeklik içeriğini nesneleştirir.

Tinsel kültürel olgular ve sanat yapıtları bütünüyle maddi gerçekliğe indirgenemez. Onların göreceli özerklikleri vardır. Sanat yapıtı, özellikle içinde olduğu çağın bütün çelişkilerini taşır. Bu çelişkileri aşamaz ama dönüştürme potansiyelinin bekkiliğini yapar.

Bir nesne olarak sanat ürünü özünde ve normal durumunda özne olarak alımlayıcıyla bir iletişim içinde bulunur. Buna göre özne ve nesne, burada bir sanat deneyimi nedeniyle birbirine bağlanan iki ayrı kutup olarak kavramsallaştırılmamalıdır. Her şeyden önce özne ve nesne, bir sanat ürününde henüz alımlayıcının işin içine girmediği bir uğrakta, birbirine dolayımlanmış son derece karmaşık bir yapı içerisinde bir arada bulunurlar. Bu açıdan sanat ürününü salt bir nesne olarak ele alan, alımlayıcı olarak özneyi onun karşısına yerleştiren görüş, bu dolanımlanmayı görmemezlikten gelen eksik bir bakıştır.

Sanatsal görünüş, sanatın otonomisini oluşturan estetik uğrak nedeniyle, verili toplumsal durumla bir bağlantı taşır. Öz olarak verili toplumsal durumun kendisi, hakikat içeriği açısından belirlenimsiz kaldıkça, sanat da kendisinin özsel bir özelliği olan görüş düzeyinde bu belirlenimsizliği sunmayı sürdürür. Bu düzeyde toplumsal problemler, sanatsal problemlere dönüşmüştür. Sanat yapıtı kendisini dünya görüşü katmanlarında, içerik olarak aldığı geçmiş ve çağdaş toplumların çatışmalarının örüntüsü olarak sergiler. Bu durumda negatif kavrayış yoluyla sanat insanlığın kendisini tanımasına, anlamasına yardımcı olur.

Sanat yapıtının toplumsal etkisi ile, tarihsel olarak yerini almış alıcıların beklenti ufku arasındaki bağlantının var olduğu her zaman göz önünde tutmalıdır. Ama yapıta getirilen yorumların kapsamında yapılanma içine yerleştirilmiş bir izleyici motifinin bulunması, izleyicinin amacına özgü belirtilerin değerlendirilmesini sağlayan ölçütleri yaratır. Yapıtın derin amacının öz niteliği ile ilgili varsayımların bağlantılı olması kaçınılmazdır.

Bütün sanat dallarında olduğu gibi fotoğraf sanatı da; aynı anda bireysel ve bireyler üstü, spontane ve geleneksel, tarihsel yakın ya da uzak, doğaya yakın ya da uzak amaçlı ya da amaçsız zıtlıkları kapsar. Onu insanlara hem düşman hem de insan canlısı olarak etkili bir üretim biçimi olarak görmemiz olasıdır. Bildirim ve anlaşma gereksinimine, toplumsallaştırma ve birleştirme görevine hizmet eden fotoğraf sanatı; kişisel ve içten en aktarılmayan yaşantıların gerçeği, iyi saklanmış sırların saklanması için bir araç ve haz duyum kaynağı haline gelebilir.

Sanat zaman zaman, bütün pratik amaçlarında yaşamın en önemli sorunlarıyla ilişkin sorumsuzluğu geliştiren, bazı var olma koşullarına aldırmanın bir 'uyuşturucu' gibi etki eden araca dönüşebilir. Sanat artık hiçbir şeye inanmayan, insana ait değerleri unutturan bir inancın nesnesi olabilir. Bir izleyicinin samimi olmayan gözyaşlarına dert ortaklığının yanılgılı aracı olabilir. Sanatın en göze çarpan zıtlıklarında, aynı derecede bencilliğe ve özveriye bağlanabilirliği de vardır. Sanat kaynağını insan gereksinimlerinden alır. Kendi özel estetik biçim çabası gösteren amacına ulaşır. Ancak, yaratıcı bireye tamamen 'ben' ile ilgili 'mikro tüketim' içinde yaşamın tadını duyumsatarak, onu diğer bireylerden ayırarak gerçekleştirdiği işlevi, sanatın 'çift değerliliği' özelliğidir.

Türün sosyal ortamında ifadede en yetkin sanatçı bile, çoğunlukla kendisini toplumsal olamayan, toplumsallaşmaya yetisi olmayan bir varlık olarak duyumsar. Sanatçı kendisini savunmak için de olsa, ötekine yönelir, onları ürkütmez ama aynı zamanda onların varlığına olan sevgisizliğini, onları küçümseyişi, yaratımının temel besleyici kaynağı olabilir. Sanatçı da izleyicisinin büyük bir bölümü gibi duygulu ve bencildir.

Tuğrul Çakar'ın fotoğraflarındaki hümanizma, kendi varlığının kaygısında, dürüst olarak kendi kendini -aldatma ve ucuz benimseme olmaksızın- tanımlamada, kendisini koruyarak da olsa ötekine ulaşma çabasında bulunabilir. Ancak, öteki (alimlayıcı) bu sanatsal görüntülere borçlu

olduğu ruhsal hazzında, ona karşı gizli bir kuşku duyumsar. Bunu, belki de sanatın ele geçirme gücünde köklenmiş, kandırılma korkusunun türettiği bir dikkat olarak açıklamak olasıdır. Bu durum, her gün kilisede dua etmeyi alışkanlık haline getirmiş, tanrıya yakın olmaya değil, onu reddedebilmenin bilincini oluşturmaya çalışan inançsız animsatıyor.

Sanatçı her sınırları çizilmiş organizasyonda, her kurallı donanımda, insanın varlık özüne yabancı her düzende, sanata bir saldırının olduğundan kaygılanır. Bu kaygı onu, 'anti-sosyal' duygulanımlar içine kolayca sürükler. Sanatın kendine özgü yalnızlığının, hem geleneksel hem de spontane unsurlar içerdiğinin bilincinde olmaksızın her kurum ve geleneğe karşı çıkar. Sanatçının topluma karşıtlığı, sanatın otonom oluşum olarak içinde taşıyan orijinal yabancılaşma motifleri dışında, insanlığın türüne olan hoşgörüsünü yitirdiği bu dünyadaki amaçlara duyulan güvensizlikle de açıklanabilir. Bu durum, O'nu giderek artan bir ayrılmaya 'kendini yalıtma' ya, dıştan gelen her şeye ve yabancı olana karşı kendini savunmaya zorlar.

Sanatçının yaratıcı etkinliği, kendi sosyal ve hümanist düşüncesine karşın, hem ötekine düşman hem de ötekinin sorunları için kaygılanan bir dost olarak etkilenebilir. Sanatın yapılaşma yönteminde ve insansal kökeninde gerçek sunu değişmez: Sanatçı ürünleriyle çoğunlukla yabancı olduğunu görür. O, bütün kişiliğini, ruhsallığını, sınırlarını kendi için saklamayı ve her şeyi göstermeyi, konuşmayı baskı altına alır. Bu sanatçının reddettiği ama dışlamadığı toplumdan olası kaçışıdır. Yalnızlığın liriği, yalnızca paylaşılan sanatın (sanatçı - alımlayıcı arasında) arka yüzüdür. Her ikisi de sosyal olarak bağımlıdır. Yalnızca biri toplumsallaştırmanın pozitif değerlerine, diğeri de bunun hoşnut etmeyen biçimlerine yönelmiştir. Sanatın her şekli, yabancılaşma yaşantısı ile bağlıdır.

Günümüz sanatının açıklanamaz olması, söylem sıkıntısı, dilin dolanması, kekelemesi, tek ifade değerinin ifade edilmesiyle yetinmesi, O' nun insansız bir evrende bulunduğu anlamına gelmez. Tersine insanların birbiriyle konuşacağı ortamı, insanların birbiriyle anlaşabileceği bir ortamla karıştırmaya karşı çıkması anlamına gelir. Toplumsal varoluşun önem ve amacına karşı çıkarak, işlevini benimseme ve kabul etmeye ilişkin tutum, etkisizleşmiş bireyin sosyal çevre dışında olduğu anlamını taşımaz. Tersine ödevini yerine getiremeyen bir toplum ile, düşünce üretebilen ve etkileyebilen bir insanlığın arasındaki ayrımın ayırdına varıldığını gösterir. Hoşnutsuzluk ve bunu kabul etme cesareti, gerçekte olmayan bir anlaşmanın görüntüsünden çok, sosyal bilincin açık kanıtı olarak görülmelidir.

Günümüz sanatında sıklıkla karşılaşılan olumsuzluklar, yalnızca endüstrileşmiş rekabet ekonomisinin sonucu, ortak insani değerleri koruyabilen bireylerin giderek azalması değil; aynı zamanda insanla barışamamış, kendini narsisistçe beğenme yazgısından kurtaramamış, 'anlaşılma' talebine karşın 'anlamanın' tarafı olduğunun ayırdına varamamış sanatçıdan da kaynaklanmaktadır. Yalnız kendine bağımlı, kendine aşık sanatçının geleceğe açılan yolunun oldukça uzun, yorucu olması şaşırtıcı değildir.

İnsanı ruhsal doygunluğuna ulaştıran bir tat olarak sanatı alımlama alışkanlığı çok yaygındır. Oysa sanat ürününün iç uygunluğunda yaşantıyı paylaşmanın hoşnutluğu, zahmetsiz, kolayca ele geçirilebilir, katıksız bir sevinç değil, tersine zor bir ödev ve güncel bir moral sınavıdır. Aynı anlamda sanatsal yaratımla buluşmak; zevk alınarak yenilecek, koparılacak için olgunlaşmış bir meyve değildir. Alımlayıcı, sanatçı tarafından bitirilmemiş olguyu sürdürmek zorundadır. Sanat ürününün anlamlandırılması, yalnızca dikkatli ve derinlemesine bakış, estetik duyarlılık gerektirmez; aynı zamanda, sanatsal çalışmanın yeniden inşası ve tamamlanması yeterliliğini koşullar koyar. Sanat ürününü bütün gücüyle tüketen çok yönlü yaşam gerçeğinin insanıdır.

Sanat ürünü, zamanın akışıyla etkilerini dönüştürüp yeni ikinci gizli anlam zenginliği kazanabilir. Sanatsal anlatımın üretimden tüketime değişimi; ilk bakışta bir bozulma olarak görülebilir. Oysa dışa yansıma ve dıştan içe girme sonucu sosyal bir araç olarak sanatsal olgu bu değişimi varlığının zorunlu koşulu olarak yaşar. Sanatçının tüketiciye sunduğu şey tamamen söylemek istediği şey değildir. Sübjektif sanat arzusu ve objektif irade yaratma zorunluluğu sanat yaşantısı anlamında tamamen birbiriyle örtüşmez. Tüketim, üretimin basit kendine mal edilişi değildir. Yaratma ve algılama olgusu diyalektik bir gelişmenin çeşitli evrelerini gösterir. Sanatçının ortaya koyduğu soruya, bir yandan tamamlanmış sanat ürünü diğer yandan ürünün yanlış anlama riski olsa da tüketiciyle oluşan sanatsal yaşantı, yanıt oluşturur.

Sanat ürününün sanatçı için üstlendiği işlev, baştan beri ürünün o andaki ya da daha sonraki tüketicisinin yaşamında üstlendiği işlevlerden farklıdır. Ürünün kendi somut içeriklerine ait olmayan her şeyden yalıtılması ve birbirlerinden ayrılması onların ruhsal sınırlılığı, otonomluğu, sanatçıya ve içinde kök saldığı alana yabancılaşma olarak anlaşılmalıdır. Sanat ürünü sanatçıya bir tür ruhsal ve düşünsel yoğunluktan kurtulma olanağı tanır. Buna karşın tüketiciye, yabancı bir yazgıya katılmak, düşünsel ve ruhsal yoğunluk yüklenerek kendi varlığının sorunlarıyla yüzleşebilme yükümlülüğünü verir.

Sanatın geleceği çok sayıda öngörünün ileri sürülebileceği asla yanıtı kesinleştirilemeyecek bir sorudur. 'Sanat artık topluma yararsız lüks bir üretim mi?', 'Sanat dünya tarihinin eşi görülmemiş bir gelişmeyle insanla buluşma doruğuna mı ulaşıyor?' Bu sorular geleceğin insanı konusunda akıl yürütmemizi gerektirir. Tuğrul Çakar'ın görüntü dünyası bu soruları bir kez daha akla getiriyor. Günümüzde sanatın estetik arayışı, etik bir hiçliğin uzağında olmayan, bir tür ahlaksal yalnızlığı yaşamaktadır. Bu saptama, sanatın insan gelişiminde anlamlı katkılar sunduğu inancını taşıyanları incitebilir. Sanatsal alanda sanat ürününün değerinin giderek daha az ölçüde yalnızca sanatçının çalışmalarına bağlı kaldığı gözlemlenebilir. Bu; sanat dünyasıyla sanat pazarına bağlı para dünyasının giderek daha büyük oranda iç içe geçmesinden kaynaklanır. Sanatçı giderek toplumsal tartışmanın dışına itilir ve onun toplumsal işbirliğinden ve iletilerinden uzaklaşılır. Günümüzde aydın olma kimliğini yitirmiş olan sanatçı, duyarlılığını, yaratıcı kimliğini, özgür eleştirel yorumunu iletmede güçlük çeker. Oysa Tuğrul Çakar hiçbir pazar alışverişinin nesnesi haline gelmediği için, O tüm duyarlılığını ve yaratıcılığını insanla paylaşıırken insanın geleceğine olan inancını da korur. Tüm eleştirel yorum yoğunluğuna karşın arayışlarında insana olan güvenini yitirmez.

Sanatın içinde özgürleşebileceği kültürel atmosferin oluşturulmasında gecikeceğimiz her gün, onun insanları özgürleştirecek filizlerinin kurummasına neden olacaktır. Üzerine dilek bezleri bağlanan beş bin yıllık bir ağaç gibi yaşantımızın ortasında durmasına engel olamadığımız sanat, serinletici değil, üşütücü gölgesini insana sunacaktır.